

Regionbibliotek Stockholm har under flera år använt metoden observation för att bistå länets bibliotek med relevant underlag så att de på goda grunder kan besluta om förändringar av bibliotekslokal, öppettider eller arbetsätt. Vi säger att vi observerar men använder i praktiken flera olika observationsmetoder. I den här studien har vi genomgående använt metoden TTT för att kartlägga hur biblioteksrummet används. Malin Ögland har genomfört denna studie som vi kallar Från Kalix till Ystad – observationer på folkbibliotek. I studien ingår 16 kommuner och 17 bibliotek över hela landet där 1000-tals rumsliga ögonblicksbilder berättar vad som sker på våra folkbibliotek. Observationerna fungerar som ett bra komplement till den officiella folkbiblioteksstatistiken.

Regionbibliotek Stockholm vill genom denna skrift ge folkbibliotek ytterligare ett verktyg för att få underlag till analys och utveckling av verksamheten.

Regionbibliotek
Stockholms
Skriftserie 14

Från Kalix till Ystad Malin Ögland

Från Kalix till Ystad

- observationer på folkbibliotek

Malin Ögland

Regionbibliotek
Stockholm

Regionbibliotek
Stockholm

Regionbibliotek
Stockholms
Skriftserie 14

Från Kalix till Ystad

- observationer på folkbibliotek

Malin Ögland

Regionbibliotek Stockholms skriftserie 14

Grafisk form: Bigrell Design AB

Tryck: EO Grafiska 2014

ISBN: 978-91-87293-05-4

© Författaren och Regionbibliotek Stockholm 2014

Skriften kan beställas från Regionbibliotek Stockholm,
regionbiblioteket@stockholm.se

Med stöd från Stockholms läns landsting och Kungliga biblioteket

Innehåll

Inledning	7
Sammanfattning	9
Om studien	11
Sammantagna resultat	17
Åldersfördelning	22
Ensam eller i grupp	24
Andra studier	28
Diskussion	31
Barnens rum?	31
<i>Rum för att välja</i>	33
<i>Rum för att läsa</i>	33
<i>Rum för att samtala</i>	33
<i>Distribution tillräckligt?</i>	34
<i>Programverksamhet för barn</i>	35
Männens rum	36
Mötesplats-arbetsplats-upplevelseplats-väntrum	38
<i>Publika datorer</i>	39
<i>Rätt målgrupp gör fel saker?</i>	40
<i>Arena för samtal</i>	41
<i>Ensam tillsammans med andra</i>	43

Om metoden	45
Hur gör man en TTT?	45
Svårigheter med metoden – metodkritik	46
<i>Ålder</i>	47
<i>Kön</i>	48
<i>Aktiviteter</i>	48
<i>Får vi reda på det vi behöver?</i>	49
<i>Vad ska vi göra med det här...?!</i>	50
Avslutande kommentarer	52
Litteraturlista	55
Bilagor:	57
Observationsprotokoll	57
Definitioner	58
Reviderat observationsprotokoll	60
Reviderade definitioner	62

Inledning

Regionbibliotek Stockholm är partner till Kungliga biblioteket (KB) 2013-2015. Inom detta uppdrag ska Regionbibliotek Stockholm arbeta för att identifiera områden som inte kan täckas in av den nationella biblioteksstatistiken och ta fram och testa metoder som kompletterar statistiken. Regionbibliotek Stockholm har under flera år använt metoden observation för att bistå länets bibliotek med relevant underlag så att de på goda grunder kan besluta om förändringar av bibliotekslokal, öppettider eller arbetssätt. Vi säger att vi observerar men använder i praktiken flera olika observationsmetoder. I den här studien har vi genomgående använt metoden TTT för att kartlägga hur biblioteksrummet tas i bruk och av vem. Metoden visar vilka aktiviteter som utförs mycket och vilka aktiviteter som utförs lite, när de utförs. Och av vem de utförs.

Till detta uppdrag har Regionbibliotek Stockholm knutit Lindesbergs bibliotek och Bagarmossens bibliotek (som är ett stadsdelsbibliotek inom Stockholms stadsbibliotek) som pilotbibliotek. Planen var inledningsvis att genomföra observationer på dessa två bibliotek och sedan arbeta med utvecklingsarbete tillsammans med biblioteken utifrån de resultat som observationen gav. Efterhand blev vi dock övertygade om att vi behövde större underlag för hur biblioteksrummet tas i bruk och bestämde oss för att genomföra fler observationer i landet för att se om användandet av biblioteksrummet skiljer sig i olika delar av Sverige och i olika typer av kommuner.

Målet med denna studie är att genom att tillämpa metoden TTT få en bild av hur biblioteksrummet tas i bruk och av vem. Syftet är att utveckla en metod som kan användas i ett strategiskt utvecklingsarbete lokalt på varje bibliotek.

Sammanfattning

Den här studien visar att metoden TTT fungerar som metod för att få en första bild av hur biblioteksrummet tas i bruk och av vem. Det är en relativt snabb och inte särskilt resurskrävande metod. Sannolikt är att nya frågor väcks i samband med analysarbetet och att nya undersökningar behöver göras, antingen observationer som riktar in sig på olika tidsperioder och dagar eller olika rum i biblioteket. Det troliga är att man också behöver kombinera med andra metoder.

Själva metoden behöver förtydligas och kompletteras på några punkter och reviderade observationsprotokoll presenteras i bilagor.

Resultatet av studien väcker frågor kring vad biblioteken vill att biblioteksrummet ska användas till, vilka grupper som ska fylla det och vilket arbetssätt som stimulerar det önskade användandet.

Undersökningen visar att ganska få aktiviteter utförs av barn trots att barn och ungdomar är en prioriterad grupp för biblioteken. Å andra sidan lyckas biblioteken väl i sitt uppdrag att låna ut barnmedier då mer än hälften av utlånen är barnlitteratur. Särskilt effektiva i förmedlingsuppdraget av barnmedier tycks bokbussar vara. Frågan är om folkbiblioteken också har ambitionen att nå barn med biblioteksrummet och vad som då krävs för att öka andelen aktiviteter utförda av barn. Vad ska ett besök på biblioteket tillföra barnet för värde?

Om barnens aktiviteter är få så är människans aktiviteter desto fler. I annan kulturstatistik dominerar kvinnorna men denna undersökning visar att en stor del av aktiviteterna i biblioteksrummet utförs av vuxna män som sitter ensamma och använder medier. Män sitter också i mycket högre grad än kvinnor ensamma vid bibliotekens publika datorer. Att sitta i grupp och använda bibliotekens datorer är däremot en väldigt sällsynt noterad aktivitet.

Bibliotekens roll som en plats för lågintensiva möten är tydlig i studien och visar också att det finns en potential att utveckla biblioteksrummet så att möten uppstår. Möten som stimulerar känslan av deltagande och kunskapsutveckling – kanske till och med innovation?

Om studien

I studien har observationer gjorts på 17 bibliotek i 16 kommuner. Observationer har gjorts på stora, mellanstora, små och mycket små bibliotek. De har gjorts under hela året; några under bibliotekets högsäsong och några under väldigt lugna perioder – ett bibliotek har noterat noll aktiviteter under en runda. Varje observation på biblioteken består av ett antal ögonblicksbilder som lagts ovanpå varandra – ibland är det ett tjugotal ögonblicksbilder och i något fall närmare hundra. Alla dessa ögonblicksbilder har lagts på varandra och utgör underlag för denna studie.

Den observationsmetod som vi har använt kallas för TTT. Förkortningen betyder Tverrgående Trafikktelling och har utvecklats av den norske forskaren Tord Höivik. I Norge har man genomfört TTT på många bibliotek och Höivik har samlat allt material på Samarbeidsudvalget for bibliotekstatistikk (Samstat)¹.

Hur får man ett representativt urval av Sveriges kommuner? Vi har valt att utgå ifrån Sveriges kommuner och landsting (SKL) indelning av rikets kommuner i 10 olika kommungrupper². Ambitionen med studien var att få minst en observation från varje kommungrupp samt att få en någorlunda god spridning från söder till norr. Det har vi nästan lyckats med.

1. <http://samstat.wordpress.com/>

2. http://www.skl.se/kommuner_och_landsting/fakta_om_kommuner/kommungruppsindelning

	Kommungrupper	Observationer
1	Storstäder (3 kommuner) Kommuner med en folkmängd som överstiger 200 000 invånare.	Stockholm, Bagarmossens bibliotek
2	Förortskommuner till storstäder (38 kommuner) Kommuner där mer än 50 procent av nattbefolkningen pendlar till arbetet i någon annan kommun. Det vanligaste utpendlingsmålet ska vara någon av storstäderna.	Botkyrka, Alby bibliotek Sundbyberg, Signalfabriken och Hallonbergens bibliotek Tyresö, Tyresö bibliotek Vallentuna, Vallentuna bibliotek
3	Större städer (31 kommuner) Kommuner med 50 000-200 000 invånare samt en tätortsgrad överstigande 70 procent	Luleå, Luleå bibliotek Umeå, Umeå stadsbibliotek Östersund, Östersunds bibliotek
4	Förortskommuner till större städer (22 kommuner) Kommuner där mer än 50 procent av nattbefolkningen pendlar till arbetet i en annan kommun. Det vanligaste utpendlingsmålet ska vara någon av de större städerna i grupp 3.	Knivsta, Knivsta bibliotek
5	Pendlingskommuner (51 kommuner) Kommuner där mer än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till en annan kommun.	Krokom, Krokoms bibliotek (ej fullständig observation)

	Kommungrupper	Observationer
6	Turism- och besöksnäringkommuner (20 kommuner) Kommuner där antalet gästnätter på hotell, vandrarhem och campingar överstiger 21 per invånare eller där antalet fritidshus överstiger 0,20 per invånare.	Åre, Järpens bibliotek (observation ej genomförd)
7	Varuproducerande kommuner (54 kommuner) Kommun där 34 procent eller mer av nattbefolkningen mellan 16 och 64 år är sysselsatta inom tillverkning och utvinning, energi och miljö samt byggverksamhet (SNI2007)	Arvika, Arvika bibliotek Avesta, Avesta bibliotek Lindesberg, Lindesbergs bibliotek
8	Glesbygdskommuner (20 kommuner) Kommun med en tätortsgrad understigande 70 procent och mindre än åtta invånare per kvadratkilometer	Strömsund (observation ej genomförd)
9	Kommuner i tätbefolkad region (35 kommuner) Kommun med mer än 300 000 personer inom en radie på 112,5 kilometer	Ystad, Ystads bibliotek
10	Kommuner i glesbefolkad region (16 kommuner) Kommun med mindre än 300 000 personer inom en radie på 112,5 km	Kalix, Kalix bibliotek Älvsbyn, Älvsbyns bibliotek

Genomförandet av observationerna har antingen gjorts av Regionbibliotek Stockholms personal (Sundbyberg, Vallentuna, Bagarmossen och Knivsta), av praktikanter från utbildningen i Biblioteks- och informationsvetenskap i Uppsala (Alby och Tyresö) eller av bibliotekspersonal på respektive bibliotek som först fått introduktion av Regionbibliotek Stockholm (Arvika, Avesta, Kalix, Krokom, Lindesberg, Luleå, Umeå, Ystad, Älvsbyn och Östersund). Strömsunds bibliotek fick också introduktion men hade sedan inte möjlighet att genomföra observationen. Åre/Järpens bibliotek kunde inte komma på själva introduktionen och hade inte heller möjlighet att genomföra observationen. I efterhand har jag förstått att Järpens bibliotek ändå inte varit det bästa exemplet från kommungrupp 6 (Turism- och besöksnäringskommuner) då Järpen inte är centralort för själva turismen. Emellertid skulle det vara väldigt intressant att studera biblioteksverksamheten närmare i denna kommungrupp för att se bibliotekets (eventuella och möjliga) roll i turistnäringen.

På de bibliotek där hela personalen (eller stora delar av personalen) har deltagit i observationen har man upplevt ett stort intresse inför vad man sett (eller inte sett) under observationerna:

Det har varit jätteintressant. Vi har sett saker vi inte ser annars, t ex hur många som faktiskt sitter på våra läsplatser och i fåtöljer runt om i bibblan. (E-brev L.M. 2014-05-19)

På de ställen där en eller enstaka personer genomfört observationen har man också tyckt att själva ”pinnandet” har gått bra:

Det gick riktigt bra och det var inte så stressande som jag trodde att det skulle bli. I lördags var det både vernissage och barnteater + väldigt rörigt så det var enda gången som det blev lite för mycket. Annars har det varit helt OK. (E-brev K.H. 2013-11-18)

På några bibliotek i Stockholmsområdet har personal från regionbiblioteket gjort observationerna. Det har förstås haft stor betydelse för regionbibliotekets kunskapsutveckling, förståelse för metoden, analysen av observationerna och arbetet med den sammantagna studien. Men för framtida och lokalt inriktade studier måste det vara mest önskvärt

om så många som möjligt i personalgruppen kan vara delaktiga i observationerna.

Observationerna som ingår i denna studie har genomförts mellan maj 2013 och juni 2014. Alla har haft ambitionen att spegla användandet av rummet både vad gäller olika tider på dagen och veckans dagar:

Vi tänkte ursprungligen göra två veckor. Vi upptäckte sedan att vi borde ha spegelvänt observationsschemat vecka 2 så att vi fick med kvällarna på de veckodagar som vi inte mätt vecka 1. Nu mätte vi kvällarna tisdag och torsdag båda veckorna och hade inga kvällsmätningar måndag, onsdag, fredag. Därför kompletterar vi med ytterligare mätningar under en tredje vecka (vecka 13). Då får vi med observationer som täcker öppettiderna under alla veckans dagar. (E-brev S.J. 2014-03-21).

En ambition har varit att komma upp i 500 noterade aktiviteter per bibliotek. Men hur planerar man för en studie så att man får ihop så många ”pinnar” som krävs?

Nu undrar jag: räcker det att jag observerar 2 ggr/ dag i drygt en vecka eller behöver jag göra flera observationer per dag? XX är ett ganska litet bibliotek och kommunbefolkningen är inte så stor. Jag har frågat chefen om råd men han vet inte heller... (E-brev A.A. 2013-10-18)

I Krokom klarade man inte att få ihop 500 aktiviteter trots tämligen idogt observerande (52 observationstillfällen 15/5-27/6) och maj-juni är oftast en lugn period på folkbiblioteken. I Krokom pekade man också på svårigheten att genomföra en observation på ett bibliotek med en liten personalgrupp.

När vi började räkningen den 15 maj, så var det någon personal som inte hade pass som kom ut i biblioteket och genomförde räkningen. Efter några dagar upptäckte vi att detta inte höll, av olika anledningar. (Brev E.F. 2014-06-30)

Kanske kan man hjälpas åt att observera mellan bibliotek, få hjälp

av praktikant, byta tjänster mellan verksamheter i förvaltningen eller helt enkelt låta observationen ta den tid det tar?

Från varje observation har Regionbibliotek Stockholm sammanställt en rapport med underlaget samt kompletterat med lokal statistik gällande befolkning, utbildningsnivå, sysselsättning och biblioteksstatistik.

Vi ser fram emot rapporten. Jag är mycket för siffror och rapporter så jag kan garantera dig att jag kommer lusläsa den (Brev K.M. juni 2014)

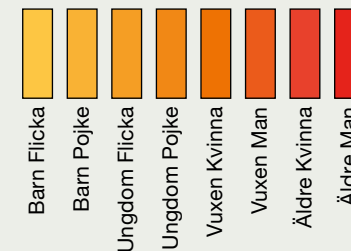
Varje bibliotek har fått läsa igenom rapporten och den har sedan publicerats på Regionbibliotek Stockholms webbsida, där de alla finns samlade:

Nu har jag läst igenom, det är jätteintressant när man ser såhär i diagram vad som verkligen pågår. Du har så rätt när du skriver att den här metoden ger en helt annan bild av verksamheten än vad den vanliga statistiken kan ge. (E-brev U-C.S. 2014-03-18)

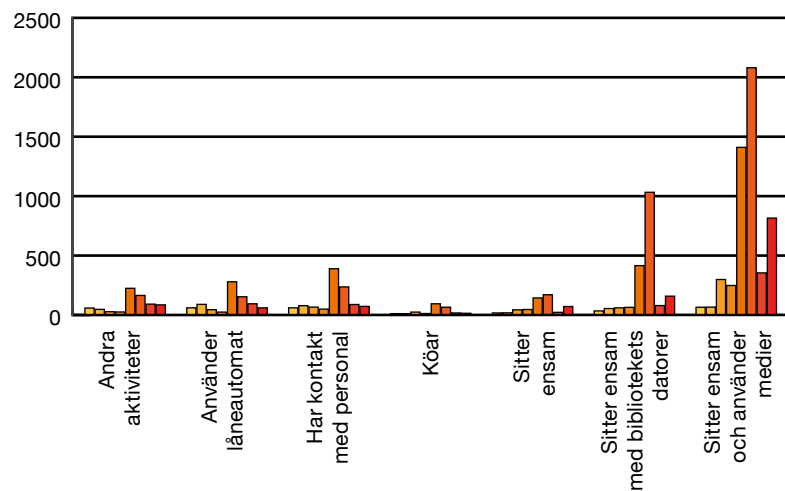
Sammantagna resultat

Varje bibliotek av de sjutton som deltagit med en observation till denna studie har fått sina resultat sammanställda i en tabell. Alla dessa resultat har sedan lagts in till en gemensam tabell. Sammantaget har 19 541 aktiviteter noterats.

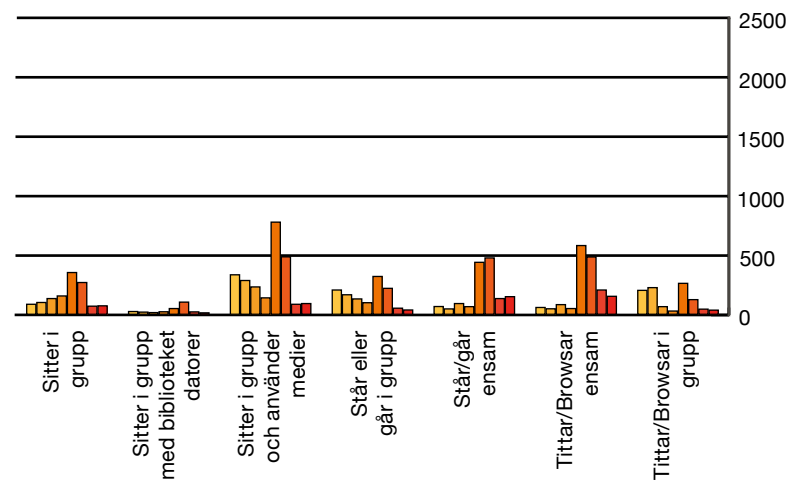
Förklaring till stolpdiagrammet på nästa uppslag.

	Barn Flicka	Barn Pojke	Ungdom Flicka	Ungdom Pojke
Andra aktiviteter	54	43	23	21
Använder låneautomat	56	85	40	20
Har kontakt med personal	56	74	62	45
Köar	7	6	20	8
Sitter ensam	13	14	39	42
Sitter ensam med bibl. datorer	30	50	56	60
Sitter ensam och använder medier	61	62	294	244
Sitter i grupp	84	99	132	154
Sitter i grupp med bibl. datorer	23	18	14	21
Sitter i grupp och använder medier	332	284	230	138
Står eller går i grupp	204	164	129	97
Står/går ensam	65	45	90	64
Tittar/Browsar ensam	57	46	81	48
Tittar/Browsar i grupp	201	224	64	27
Totalsumma	1243	1214	1274	989

Vuxen Kvinna	Vuxen Man	Äldre Kvinna	Äldre Man	Total-summa	
220	160	87	81	689	Andra aktiviteter
275	149	90	56	771	Använder låneautomat
385	232	84	68	1006	Har kontakt med personal
90	61	13	10	215	Köar
139	166	18	67	498	Sitter ensam
411	1028	75	154	1864	Sitter ensam med bibl. datorer
1406	2076	350	811	5304	Sitter ensam och använder medier
351	267	68	71	1226	Sitter i grupp
48	102	20	12	258	Sitter i grupp med bibl. datorer
775	483	84	90	2416	Sitter i grupp och använder medier
318	218	51	36	1217	Står eller går i grupp
437	474	132	148	1455	Står/går ensam
578	482	204	151	1647	Tittar/Browsar ensam
260	123	43	33	975	Tittar/Browsar i grupp
5693	6021	1319	1788	19541	Totalsumma

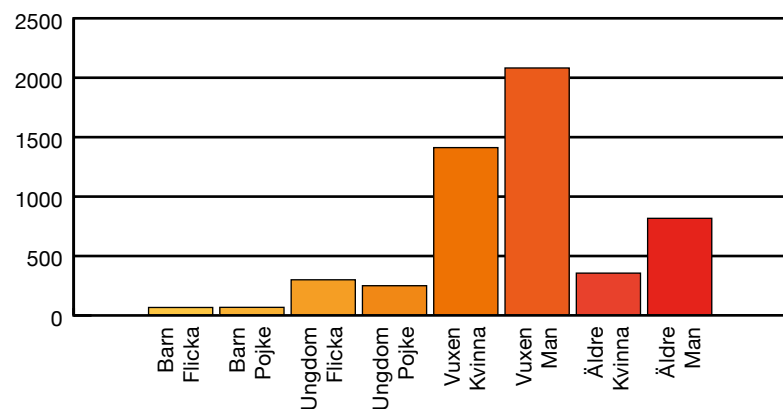

Alla bibliotek i studien har inte automatiserat utlån och återlämning varför en del av noteringarna på *Har kontakt med personal* handlar om utlån/återlämning.

Det kan vara bra att erinra sig att antalet personal och låneautomater är avsevärt färre än antalet stolar varför det väldigt fort blir fler noteringar på *Sitter ensam och använder medier* än på *Har kontakt med personal*.

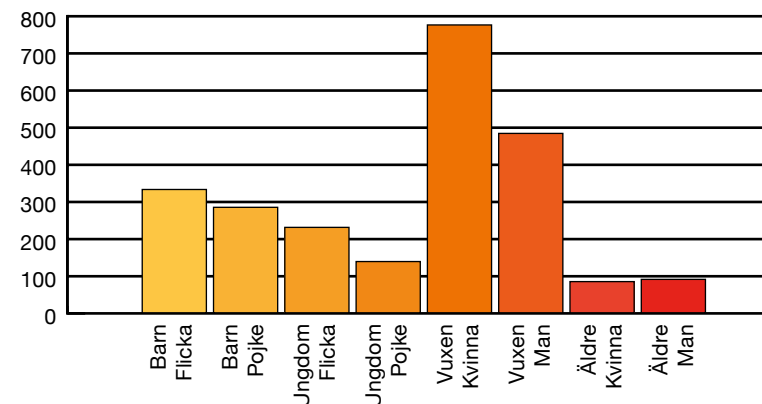
De tre aktiviteter som noterats flest gånger är:

1. Sitter ensam och använder medier (27 %)

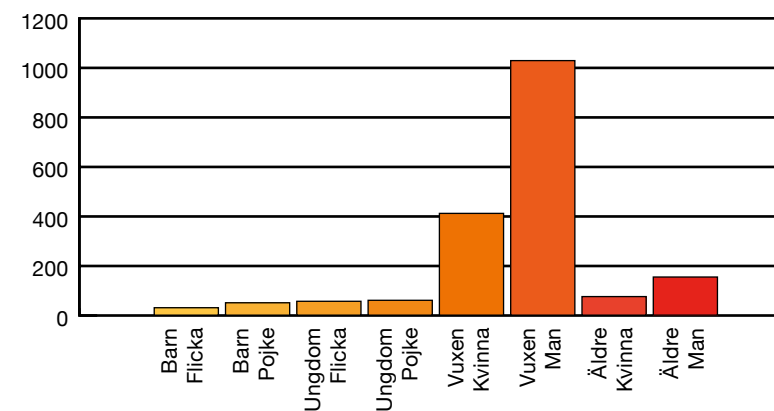
Detta är den vanligaste aktiviteten för ungdomar, vuxna och äldre. Det är flest vuxna som noterats utföra den här aktiviteten och bland vuxna så är det männen som dominerar.

2. Sitter i grupp och använder medier (12 %)

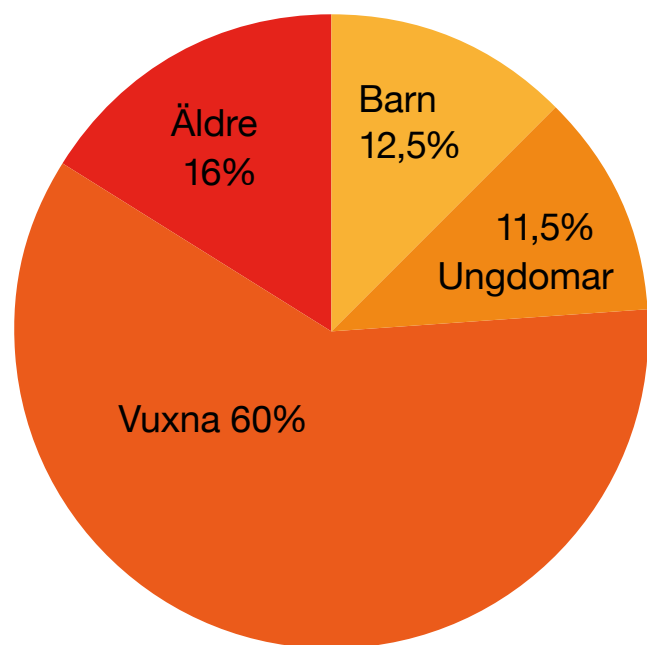
Detta är den vanligaste aktiviteten för barn. Som grupp räknas två eller fler. Även om barn kommit i grupp så har förmodligen någon vuxen varit med. Intressant blir att se att om vi räknar ett barn och en vuxen som en tänkbar grupp, så är det fler noterade vuxna än barn, vilket tyder på att vuxna använder biblioteket för att sitta i grupp med andra vuxna och använda medier.

3. Sitter ensam med bibliotekets datorer (10 %)

Det är mest vuxna män som noterats utföra denna aktivitet (55 %).

Åldersfördelning

Observationsmetoden mäter antalet aktiviteter som utförs vid ett visst tillfälle vilket innebär att det är ett antal ögonblicksbilder som läggs till en bild. Det går alltså inte att sätta likhetstecken mellan antalet aktiviteter och antalet personer som besökt biblioteket. Cirkeldiagrammet ovan visar alltså hur aktiviteterna fördelade sig mellan de olika åldersgrupperna. Det var vuxna som utförde mest aktiviteter (60 %) och ungdomar (11,5 %) minst. Det behöver inte betyda att vuxna är den största besökargruppen även om det är troligt. Åldersfördelningen i riket är 0-17 år 20,2 %, 18-64 år 60,7 % och 65- 19,1%.

Barns vanligaste aktiviteter är, som sagts, att *Sitta i grupp och använda medier*. Därefter kommer *Titta/browsa i grupp* och *Stå eller gå i grupp*. Det de gör allra minst är att *Köa*.

Ungdomars vanligaste aktivitet är, som sagts, att *Sitta ensam och använda medier*. Därefter kommer att *Sitta i grupp och använda medier* och *Sitta i grupp*. Det de gör allra minst är att *Köa*. Det är fler unga flickor än unga pojkar som noterats och flickor browsar i grupp och ensamma i högre grad än unga pojkar. De använder låneautomaten mer och har mer kontakt med personal än unga pojkar.

Vuxnas vanligaste aktivitet är, som sagts, att *Sitta ensam och använda medier*, *Sitta i grupp och använda medier* och att *Sitta ensam med bibliotekets datorer*. Mellan män och kvinnor skiljer sig användandet åt då män i mycket högre grad än kvinnor sitter ensamma med bibliotekets datorer och sitter ensamma och använder medier. Kvinnor sitter mer i grupp och använder medier, de browsar mer (i grupp och ensamma) och de använder låneautomaten mer och har mer kontakt med personal än män.

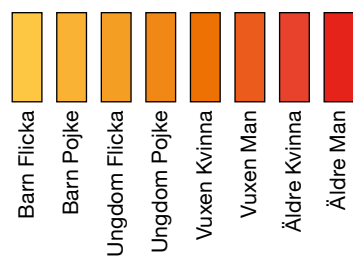
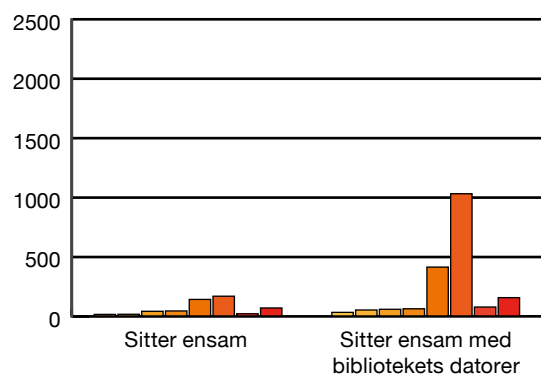
Äldres vanligaste aktivitet är, som sagts, att *Sitta ensam och använda medier*. Därefter kommer att *Browsa ensam* och att *Stå/gå ensam*. Det är fler äldre män än kvinnor som noterats. Äldre män sitter i mycket högre grad ensamma och använder medier och bibliotekets datorer än kvinnor. De sitter också i högre grad ensamma. Äldre kvinnor browsar ensamma, använder låneautomaten och har mer kontakt med personal än de äldre männen.

Några av bibliotekens observationer har gjorts i en sådan omfattning och med sådan regelbundenhet³ att resultaten också har kunnat redovisas i tidsperioder som förmiddag, eftermiddag och kväll. Där finns tecken på att eftermiddagstiden är en period då barn utför mest aktiviteter. I den form observationerna är utförda kan vi inte se om det är barn tillsammans med förskola, skola eller föräldrar som utfört aktiviteterna eller om det är barn som kommit på egen hand till biblioteket efter skoltid.

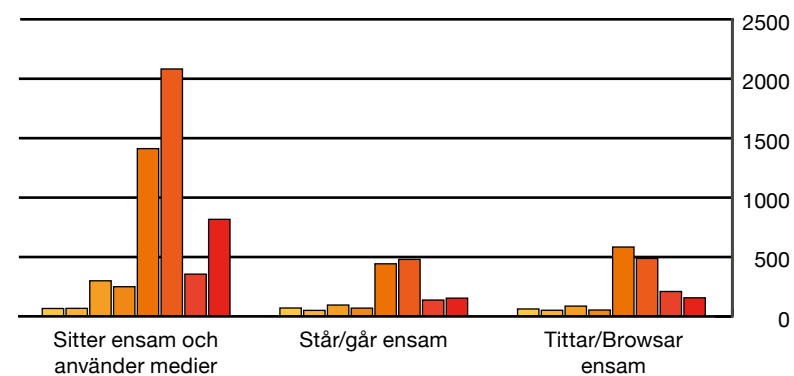
3. Se till exempel Umeås, Östersunds och Ystads observationer på www.regionbiblioteket.se/observationer

Ensam eller i grupp

	Barn Flicka	Barn Pojke	Ungdom Flicka	Ungdom Pojke
Sitter ensam	13	14	39	42
Sitter ensam med bibl. datorer	30	50	56	60
Sitter ensam och använder medier	61	62	294	244
Står/går ensam	65	45	90	64
Tittar/Browsar ensam	57	46	81	48
Totalsumma	226	217	560	458

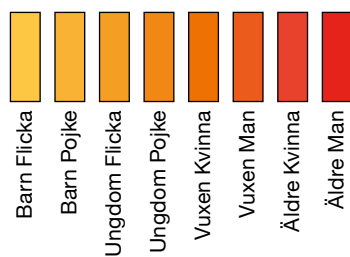
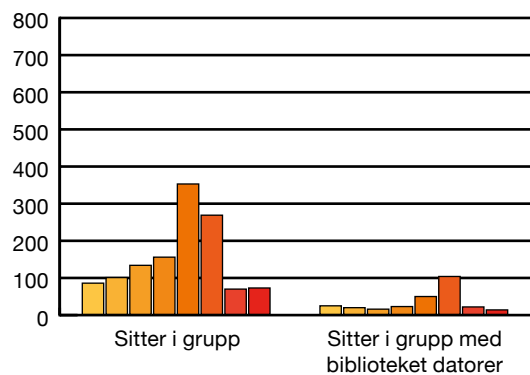

Vuxen Kvinna	Vuxen Man	Äldre Kvinna	Äldre Man	Total-summa	
139	166	18	67	498	Sitter ensam
411	1028	75	154	1864	Sitter ensam med bibl. datorer
1406	2076	350	811	5304	Sitter ensam och använder medier
437	474	132	148	1455	Står/går ensam
578	482	204	151	1647	Tittar/Browsar ensam
2971	4226	779	1331	10768	Totalsumma

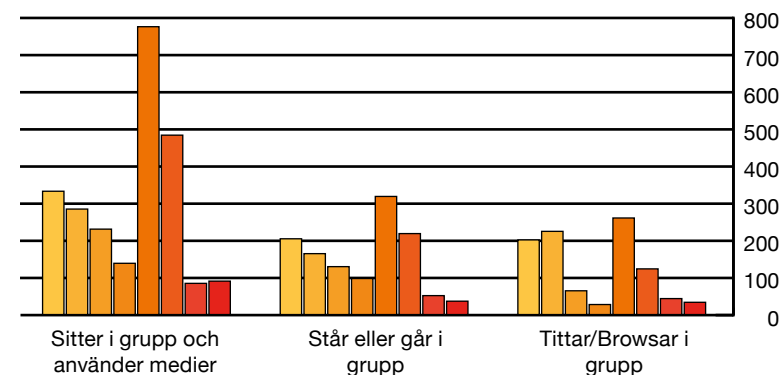

10768 eller 55 % av de noterade aktiviteterna utfördes ensam. (18 % av barns aktiviteter, 45 % av ungdomars, 62 % av vuxnas och 68 % av äldres noterade aktiviteter utfördes ensam.)

	Barn Flicka	Barn Pojke	Ungdom Flicka	Ungdom Pojke
Sitter i grupp	84	99	132	154
Sitter i grupp med bibl. datorer	23	18	14	21
Sitter i grupp och använder medier	332	284	230	138
Står eller går i grupp	204	164	129	97
Tittar/Browsar i grupp	201	224	64	27
Totalsumma	844	789	569	437

Vuxen Kvinna	Vuxen Man	Äldre Kvinna	Äldre Man	Total-summa	
351	267	68	71	1226	Sitter i grupp
48	102	20	12	258	Sitter i grupp med bibl. datorer
775	483	84	90	2416	Sitter i grupp och använder medier
318	218	51	36	1217	Står eller går i grupp
260	123	43	33	975	Tittar/Browsar i grupp
1752	1193	266	242	6092	Totalsumma

6092 eller 31 % av de noterade aktiviteterna utfördes i grupp. (66 % av barns, 44 % av ungdomars, 25 % av vuxna och 16 % av äldres noterade aktiviteter utfördes i grupp.)

Det är alltså fler noterade aktiviteter som utfördes ensam än i grupp.⁴ Det är viktigt att påpeka att vi inte kan se om man kommit ensam eller i grupp till biblioteket. Tydligt är dock att ju äldre besökarna är desto större andel av aktiviteterna utförs ensam på biblioteket.

4. Summan av de noterade "ensam" plus "grupp" blir inte 100 % då det finns aktiviteter som inte gör skillnad på ensam/grupp som *Har kontakt med personal* eller *Använder låneautomat*.

Andra studier

Liknande studier som denna har gjorts på andra platser i världen. När man söker på begreppet "seating sweeps" hittas två studier i Kanada, en i USA och en i Australien förutom Tord Höiviks studier i Norge.

Höivik (2008 och 2009)

I boken *Hvem er de og hvor går de?* beskriver Höivik grundligt hur metoden går till, med exempel från en undersökning som gjordes i det då nya biblioteket i Drammen.

Tord Höivik sammanfattar i *Private lives and public libraries* att de studier med TTT-metoden, som gjorts på mer än femtio norska bibliotek (folk- och skolbibliotek, specialbibliotek såväl som akademiska bibliotek) visar ett högre användande av datorer än förväntat, att aktiviteterna utfördes i grupp i mycket högre grad än förväntat och att antalet rent sociala aktiviteter var större än förväntat.

Given & Leckie (2003). "Sweeping" the library: Mapping the social activity space of the public library.

Studie på huvudbibliotek i två kanadensiska städer. På dessa bibliotek ser man att det är fler män än kvinnor som intar biblioteksrummet. Besökarna är också mycket yngre än man trodde – mer än 90 % av besökarna var yngre än 60 år. Man ser också att den mest hektiska tiden är tidig eftermiddag (mid-afternoon) och att lördag var den minst hektiska dagen i veckan.

May & Black (2010). *The life of the space: evidence from Nova Scotia public libraries.*

Studien är utförd på sex olika folkbibliotek i Nova Scotia. Tre av dem är landsbygdsbibliotek och tre av dem är småstadsbibliotek. Artikeln beskriver en undersökning där man har använt flera olika metoder där seating sweeps är en. Resultaten från seating sweeps sammanfattas:

Den vanligaste aktiviteten som noterades på de sex biblioteken är att *Använda dator (Using computer)*. Därefter följer aktiviteterna *Fy-*

siskt sökande och browsande (Physically searching, retrieving, browsing), *Isamtal (In conversation), Läsning (Reading), Kontakt med personal (Interacting with staff) och Sitta och titta (Watching/sitting).*

Linn, Mott (2013) *Seating Sweeps: An Innovative Research Method to Learn About How Our Patrons Use the Library*

På Clark University's Goddard library (USA, Massachusetts) började man 2004 att förbereda sig för en ombyggnad av biblioteket. Som en del av förberedelserna genomförde man en "seating sweeps". Resultaten sammanfattas med att man noterat 871 kvinnor och 726 män. De allra flesta av besökarna var i "college-ålder", 56 % av dem var kvinnor och 44 % var män vilket överensstämmer bra med universitetets totala könsfördelning som är 58/42.

MacDonald (2012). *Seating sweeps report, Edmonton public library*

I undersökningen i Edmonton (Australien, Queensland) har man genomfört tre rundor med seating sweeps på alla filialer. Första rundan i juli-augusti (2011), andra rundan i oktober-november (2011) och tredje under februari (2012). Man valde seating sweeps-metoden för att få hjälp att besvara frågorna om vilka som besöker biblioteken, vad gör de och när?

Resultatet visar att det var en viss övervikt av män som använde biblioteksrummet (54/46)

Åldersfördelningen av utförda aktiviteter var:

- Små barn (0-5 år): 8,8 %
- Skolbarn (6-11 år): 12,1 %
- Tonåringar (12-18 år): 10,7 %
- Unga vuxna (19-35 år): 24,2 %
- Vuxna (36-60 år): 35,2%
- Äldre (60+): 8,9 %

Man skilde på 38 olika typer av aktiviteter, som utfördes 13 567 gånger av 9834 besökare.

De vanligaste aktiviteterna var:

- Prata med andra, 24 %
- Browsa, 15,8 %
- Använda bibliotekets datorer, 14,6 %
- Läsa, 9,5 %
- Delta i program, 4,4 %
- Ha kontakt med personal, 4,4 %

De här sex vanligaste aktiviteterna utgjorde 72,7 % av alla noterade aktiviteter.

Diskussion

Barnens rum?

I den här studien ser vi att endast 12,5 % av aktiviteterna är utförda av barn. Några av biblioteken i studien har noterat att 25-30 % av aktiviteterna är utförda av barn och därmed ser vi det som ett högst rimligt mål att nå. I Sundbyberg gjorde vi en observation i det gamla biblioteket (vars resultat inte ingår här) och en uppföljande observation ett år senare i det nya Signalfabriken (vars resultat ingår i den här studien). I det gamla biblioteket var aktiviteter utförda av barn bara 9 % och i det nya 15 %. Användandet av biblioteksrummet har inte ändrats, man gör samma saker i det nya som i det gamla. Men nu är det fler som använder biblioteksrummet och användandet är mer jämnt fördelat mellan åldersgrupper och könen.⁵ Om man ser på antalet observerade aktiviteter utförda av barn ökade de med 160 %.

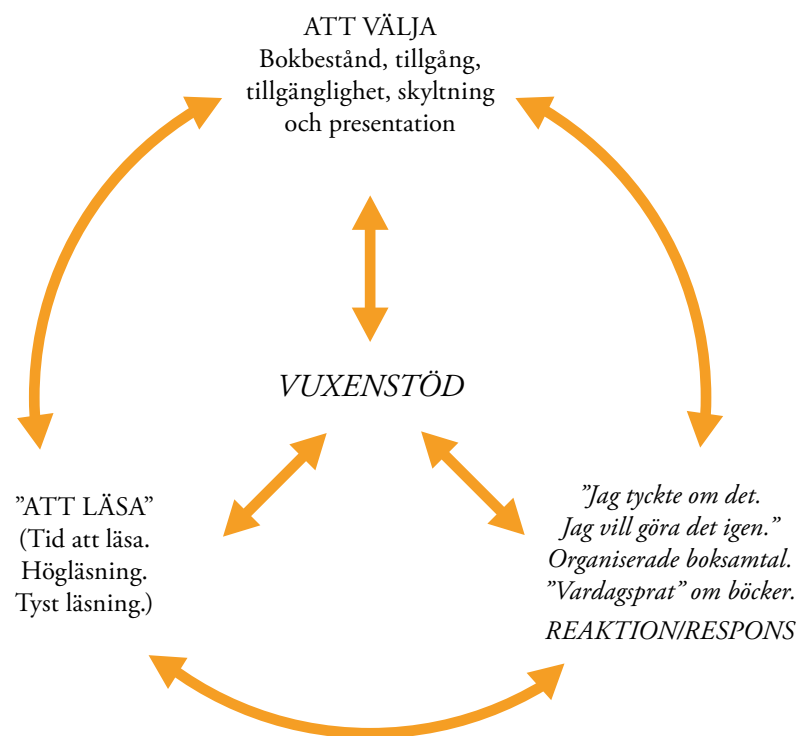
I Bibliotekslagens 8 § prioriteras folkbibliotekens arbete med barn och unga.

Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur efter deras behov och förutsättningar.

Betyder bibliotekslagen att biblioteken bör arbeta för att introducera barn in i en läsandets praktik? Aidan Chambers modell, *Läs-*

5. Observationer på biblioteken i Sundbyberg och Hallonbergen 2012 och 2013

dets cirkel, kan i så fall fungera som en (kanske förenklad) modell för vad som behövs för att introduceras in i läsandets praktik eller till *en* läspraktik. Modellen visar att läsande handlar om mer än att ”bara” läsa eller att bli läst för. Modellen visar också att vuxenstödet är viktigt i alla faserna.⁶ Chambers visar tydligt att läsandet sker i ett socialt sammanhang och i sin text skriver han också att läsande handlar om mer än avkodning.

Källa: Chambers (1995)

6. Chambers modell (se Chambers, *Böcker omkring oss: om läsmiljö*) introducerades i mitten av 1990-talet i Sverige och har starkt fokus på tryckta medier.

Rum för att välja

Att välja förutsätter att barnen har ett urval att välja ifrån som förhoppningsvis är brett och varierat. Urvalet måste vara tillgängligt och presenterat på ett sätt som passar för målgruppen och när det kommer till sortering och exponering finns fortfarande mycket kvar att göra. Bilderböcker och barnfackböcker är fortfarande väldigt ofta placerade ur ett verksamhetsperspektiv (klassifikation och författare) snarare än barns perspektiv – som skulle underlätta för barnen att själva välja böcker.

Rum för att läsa

På de flesta bibliotek har man möblerat med soffor, bord och stolar av olika slag. Vanligt är också att man har försökt ge plats för leken, som en alternativ läsandepraktik. Men utrymmesmässigt så är det medierna som dominerar utrymmet. Om man hårdrar bibliotekens miljö, så är den mer en exponering av möjliga läsupplevelser, som ska upplevas någon annan stans, än ett erbjudande om en stimulerande läsmiljö här och nu.

Rum för att samtala

Chambers är kanske mest känd i Sverige för sin metod *Boksamtal* (ett strukturerat samtal om den lästa texten). Vi behöver prata om det vi läst, få reaktion och respons på det vi tänkt. Bibliotekarierna är sällan, eller aldrig, närvarande vid själva lästillfället med barnen och det kan vara svårt för bibliotekarien att samtala om upplevelsen även om hen har kunskap om bokens innehåll. Vi behöver utveckla metoder för att föra mer samtal med barnen om det lästa när vi möter dem i biblioteksrummet.

Om biblioteket vill ingå i alla faser av Läsandets cirkel, kanske både läsmiljöer och samtalsmetodik bör få mer fokus? Vilken möblering, vilket arbetssätt, vilka program stimulerar denna grupp att komma? Vad ska biblioteksmiljön erbjuda mer än att vara en distributionsplats för upplevelser som ska upplevas någon annanstans? Vilket är värdet för själva biblioteksbesöket?

Distribution tillräckligt?

Kanske är det fullt tillräckligt att ge tillgång till böcker, som en väg in i läsandets praktik? Kanske är det inte bibliotekets roll att ingå i alla faser av Läsandets cirkel?

Idag talas mycket om att många bibliotek läggs ned i Sverige och mellan 2012 och 2013 minskade antalet bemannade folkbibliotek med 17 stycken. Det är oftast små filialer med begränsat utbud och öppettider som läggs ned, men oron som uttrycks är att det är barn och äldre som drabbas av att deras biblioteksrum försvinner. Trots att antalet bibliotek i landet blir färre och att vår studie pekar på att få barn besöker biblioteket, så har utlånen av barnböcker ökat med 415 000 mellan 2012 och 2013.⁷ Drygt hälften av bibliotekens utlåning är barnböcker. Det förefaller vara så att kommuner lyckas med sitt uppdrag att förmedla böcker till barnen. Det tyder också på att inte alla barn själva är med och väljer vad som ska lånas. Och frågan för oss här är om vi också vill att barnen ska ta del av biblioteksrummet?

De bibliotek som är med i studien och som har bokbuss nämner att bussen går till förskolor, skolor och äldreboenden i hög grad. Arvika, som är med i studien, har ett bibliotek i centralorten och en bokbuss. Här var det ett tillfälle att se hur utlånen av barnmedia fördelar sig mellan buss och bibliotek. Det visar sig att 45 % av barnmedieutlånen sker från bussen. Jag bestämde mig för att undersöka hur fördelningen ser ut i andra kommuner som har ett bibliotek och en bokbuss⁸:

Arvika: 45 % av utlånen av barn medier sker från bokbussen

Haparanda: 36 %

Hörby: uppgift kunde inte lämnas

Kumla: 30 %

Kungsör: 4 % (endast ett kvällspass på en hållplats per vecka)

Nybro: 60 %

Upplands Väsby: 37 %

Stenungsund: 31 %

Säffle: 36 %

Tranemo: 38 %

Övertorneå: 26 %

7. I denna undersökning har vi inte tittat på var ökningen skett.

8. Uppgifterna om antal bibliotek och bokbuss finns i den nationella biblioteksstatistiken, www.kb.se

Programverksamhet för barn

De små barnen kommer troligen endast till biblioteket tillsammans med en vuxen och denna och andra studier pekar på att vuxna kommer med barn till biblioteket i samband med annan annonserad aktivitet. Antalet programaktiviteter som primärt riktar sig till barn som folkbiblioteken anordnar är ungefär 70 451 i riket. Knappt hälften (30 546 stycken) är bokprat och biblioteksvisningar – förmodligen riktade mot skolklasser.

I samarbete med BVC	1 905
Berättar-/sagostund	13 141
Målning- och hantverkurs	3 483
Läsecirkel – slutna sammankomst	2 425
Läsecirkel – öppen sammankomst	757
Biblioteksinformation/-visning	10 819
Bokprat/-samtal	19 727
Datakurs/Internetkurs	792
Filmvisning	1 722
Föreläsning och debatt	385
Författarbesök	927
Musikunderhållning	727
Skrivarkurs	598
Sångstund	2 986
Teaterföreställning	2 689
Utställning	1 440
Annan programaktivitet	5 928
Totalt barn och unga	70 451

Källa: Folkbiblioteksstatistik 2013, www.kb.se

Frågan är med vilket syfte dessa programaktiviteter arrangerats? Synen på barn inom barndomsforskningen har ändrats från att se på barn som människor i vardande, ”human becomings”, till att se barnen som ”beings”, där fokus ligger på att barn är aktiva kulturvarelser som påverkar sin omgivning. Alltså ett nytt barndomsparadigm där barn ses som kompetenta och handlingskraftiga – de är inte bara individer som ska fostras och formas till att bli kompetenta vuxna. Åse Hedemark skriver i artikeln *Synen på barn och barns literacy – en studie av folkbiblioteksplaner* i antologin *Libraries, black metal and corporate finance* att ”biblioteken som läsfrämjande aktör [...] utgår från en förståelse som innebär att barns språk är bristande. Barnen har inget dugligt språk och framstår i och med denna utgångspunkt som passiva subjekt som måste förlita sig på att vuxna som aktiva subjekt kan avhjälpa denna brist.” Håller folkbiblioteken med om detta? Och är det i så fall ett medvetet val från folkbibliotekets sida? Kan det finnas en poäng för folkbiblioteken att istället se barnen som aktiva subjekt? Hur kommer i så fall programverksamheten riktad mot barn och unga att se ut?

Männens rum

31 % av de observerade aktiviteterna utförs av vuxna män. Den vanligaste aktiviteten för vuxna män är att *Sitta ensam och använda medier* – de läser alltså. Detta är en grupp som sällan syns i annan biblioteks- eller kulturstatistik. Det är kvinnor som lånar böcker och kvinnor som går på kulturevenemang – men män intar alltså biblioteksrummet. Då de flesta av de observerade aktiviteterna inte kräver bibliotekskort så har de varit ”osynliga”. Genom denna och andra observationsmetoder kan de bli synliga.

Nedanstående tabell visar utbildningsnivån 25-64 år i riket totalt, 2013.

		Män	Kvinnor	Totalt
Befolkning Antal		2 489 512	2 421 477	4 910 989
Uppgift saknas		2%	1%	2%
För-gymnasial utbildning	Folkskole-utbildning	3%	3%	3%
	Grundskole-utbildning	12%	8%	10%
Gymnasial utbildning	Kortare än 3 år	26%	22%	24%
	3 år	22%	20%	21%
Efter-gymnasial utbildning	Kortare än 3 år	15%	16%	15%
	3 år	21%	30%	25%

Källa: www.scb.se

I tabellen kan vi se att utbildningsnivån mellan män och kvinnor skiljer sig åt. Fler kvinnor än män är högutbildade och fler män än kvinnor har endast grundskoleutbildning eller en gymnasieutbildning. I en ort, som Avesta, som har 42 % av de noterade aktiviteterna utförda av vuxna män, så är skillnaden i utbildningsnivå mellan män och kvinnor ännu större. Vi har inte noterat något annat än kön och ålder i våra observationer och vet därför inte alls om det kan finnas ett samband här. Andra studier visar det motsatta; att det finns positiva samband mellan utbildning, inkomst, bokläsning och biblioteksbesök.⁹

9. Se till exempel Höglund, Lars i Länsnytt 2014:02

Mötesplats-arbetsplats- upplevelseplats-väntrum

Bibliotekets roll som mötesplats har diskuterats mycket och möbleringen och inredning sker idag mer med tanken att besökaren ska kunna vara kvar på biblioteket och använda medierna på plats, inte bara gå in, låna, gå ut/hem och använda medierna där. Det norska forskningsprojektet PLACE framhåller folkbibliotekets roll som en plats för lågintensiva möten, där människor från vitt skilda kulturer, miljöer eller olika åldrar kan sitta bredvid varandra på biblioteket och utbyta kanske endast en nick eller ett par ord, men man möts. Folkbiblioteket är en av få platser i vårt moderna samhälle där man kan vara utan några krav på motprestation (ekonomiska eller löfte om politisk/religiös övertygelse). Eftersom folkbiblioteket välkomnar ”alla” finns också möjligheten för mig att möta vem som helst. De klassiska platserna för lågintensiva möten brukar vara i tidskriftsavdelningen, runt de publika datorerna och vid låne/återlämningsautomaterna.

Stor medvetenhet från folkbibliotekets sida, finns också om ändrade arbets- och studierutiner – många arbetar och studerar på distans och har behov av en ”tredje plats” som varken är hemmet eller arbetet/skolan.

De två funktionerna mötesplats och arbetsplats kan delvis stå i konflikt till varandra vad gäller plats och ljudutrymme. Dock verkar många uppskatta denna miljö som ger en möjlighet till att vara själv tillsammans med andra.

Pamela Schultz Nybacka skriver i *Biblioteksbesökets värde* om bibliotekens tidskriftsavdelningar som ett exempel på hur man möblerat efter medietypen. Tidskrifter fanns till en början inte till utlån (i alla fall inte senaste numret) utan mediet är tänkt att upplevas i biblioteksrummet. Därför finns här en längre tradition att tänka läsarfremjande och Schultz Nybacka undrar om ”det prioriterade lånetänket inom biblioteket [står] i något slags konflikt med biblioteksrummets och besökets inneboende värdeskapande?”. Alltså att vi är så angelägna om att låna ut och att den aktiviteten ska ske så effektivt och lätt som möjligt att det skymmer sikten för själva rummets värden.

Daniel Koch skriver i artikeln ”*Rummet som idéproducent – vad har varuhus och bibliotek gemensamt?*” att all möblering, klassificering och sortering speglar ett ställningstagande. Något måste stå längst in eller högst upp, rummet tvingar fram val. Koch menar att under alla omständigheter kommuniceras våra val. Frågan är hur medvetna valen är? Och harmonierar rummets möblering och mediernas placering med varandra? Finns det en möjlighet att bläddra igenom handböcker så man får en uppfattning om boken är rätt efter mina behov? Kan man sjunka ner på en stol och provläsa romanen? Hamnar de publika datorerna där el- och nätverksuttagen finns eller finns en tanke kring vilka tryckta medier som ska finnas runt omkring? Om man vill att lågintensiva möten ska ske i biblioteken – vid vilka signum tror man det ska ske lättast? Eller är själva poängen med det fria biblioteksrummet att man inte ska försöka styra detta?

Publika datorer

Resultaten från Älvsbyns och Kalix bibliotek skiljer ut sig genom att det är att *Sitta ensam med bibliotekets datorer* som är den vanligaste aktiviteten. Det är mest vuxna män som utför den här aktiviteten. Efter kontakt med biblioteken får jag veta att det är många asylsökande flyktingar som använder de publika datorerna. Älvsbyns bibliotek menar att biblioteket är en mötesplats för denna grupp människor, de sitter gärna tillsammans vid en dator och pratar. Även om ingen vet exakt vad datorerna används till, så är uppfattningen att det mest är användande av sociala medier, vilket i så fall skulle kunna tolkas som att rummet via datorerna och internet används som mötesplats. Flera bibliotek i denna studie har nämnt flyktingar som en specifik grupp som använder biblioteket flitigt.

Varken Älvsbyns eller Kalix bibliotek har något bokningssystem som kräver bibliotekskort eller annan identifiering för att boka datorerna. Schultz Nybacka skriver i *Biblioteksbesökets värde* att biblioteken är ”en unik plats där medborgare av alla åldrar kan vistas utan betalning” och en ”sammhällsinstitution som mest präglas av demokratiska värden”. Hon menar att införandet av IT-system med kommunala krav på säkerhet och att bibliotekspersonal tvingas till myn-

dighetsutövning med ID-kontroller, utgör ett hinder för service och tillgänglighet. Hon menar att det för användarna också innebär en reell tröskel. Med andra ord är det inte självklart att besökaren kan ta del av de olika värden som biblioteket erbjuder.

Antalet publika datorer har minskat något (4 %) de senaste 5 åren. Det finns nu 6 429 publika datorer på folkbiblioteken i riket där 1 400 enbart är för sökning i bibliotekets katalog. De ”fria” datorerna utgör en halv dator per tusen invånare i genomsnitt¹⁰. Troligt är att trådlöst nätverk ökat kraftigt under samma tid. Frågan är om vi behöver titta mer på vilka som använder de publika datorerna och om det är samma eller helt olika målgrupper som använder de publika datorerna respektive det trådlösa nätverket?

Att *sitta ensam och använda bibliotekets datorer* är alltså en av de vanligaste noterade aktiviteterna i denna studie. Att *sitta i grupp och använda bibliotekets datorer* är däremot den näst ovanligaste noterade aktiviteten. Det är vuxna män som dominerar i den här aktiviteten också, men det kan vara värt att notera att vid tre bibliotek i den här studien är det äldre kvinnor som noterats flest gånger med denna aktivitet. Men bilden av barn, som sitter i klungor runt en dator där någon spelar ett spel, stämmer alltså inte alls.

Statens medieråds rapport *Ungar & medier 2012/13* visar att en stor del av barnen 9-18 år säger sig spela datorspel/TV-spel tillsammans med kompisar eller syskon.

Rätt målgrupp gör fel saker?

Observationen från Arvika bibliotek skiljer ut sig på två sätt. Dels är den vanligaste noterade aktiviteten *Sitter i grupp* och dels är andelen aktiviteter utförda av ungdomar ovanligt stor. Efter kontakt med Ulla-Carin Stenberg på Arvika bibliotek framkom att biblioteket har en grupp ”vårstingar” som besöker biblioteket i stort sett varje dag:

Jag söker för närvarande externa samarbetspartners som kan tänkas skapa verksamheter /.../ jag betraktar de här killarna som

vår absolut viktigaste målgrupp för tillfället. (E-brev U-C.S. 2014-02-17)

Arvika är det enda bibliotek i studien som beskriver det här dilemma; att en målgrupp som man gärna vill nå kommer till biblioteket och använder rummet på ett annat sätt än vad som var avsikten. Att det inte är okej att förstöra inredning och störa för andra besökare är nog alla eniga om, men frågan om biblioteket ska anpassa sin verksamhet så att den lockar målgruppen eller acceptera att målgruppen inte är intresserad av bibliotekets verksamhet, råder troligen olika meningar om. I studien är ungdomar den grupp som utförde minst aktiviteter (11,5 %).

Biblioteket omfattas av ett slags samhällsuppdrag där vår uttalande skyldighet är att medverka till människors välbefinnande i den meningen att man hjälper folk /.../ hitta sammanhang där de känner sig hemma, blir förstådda, sedda och får stimulans utifrån de förutsättningar man har. (E-brev U-C.S. 2014-02-17)

Arvika bibliotek har kontaktat polisen och sökt hjälp i lokalsamhället för att akut hantera den stökiga situationen. Den lokala boxningsklubben kände igen den, från båda sidor, frustrerade reaktionen av situationen som man har på biblioteket och erbjuder en introduktionsföreläsning om boxning på biblioteket. Möjligen kan ungdomarnas missriktade energi kanaliseras till sporten.

Arena för samtal

I början av arbetet med den här studien sågs de två aktiviteterna *Sitter ensam* och *Sitter i grupp* som två mycket passiva aktiviteter. Efter hand har dessa båda aktiviteter blivit alltmer intressanta – framförallt aktiviteten *Sitter i grupp*.

Bibliotekslagens andra paragraf lyder:

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

10. www.kb.se

I kommentarerna till lagen står följande:

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet förmedlar kunskap och ger förutsättningar för ett offentligt samtal där enskilda fritt kan behandla gemensamma angelägenheter och utbyta åsikter. (...) I den föreslagna lydelsen [i paragraf 2] innefattas idén om att demokratin befästs och fördjupas genom att individer får ökad kunskap och goda förutsättningar för fritt åsiktsutbyte och diskussion om gemensamma angelägenheter. Att biblioteken ska verka för det demokratiska samhällets utveckling uttrycker en målsättning om allas delaktighet i samhällslivet som främjas genom de medel som nämns, det vill säga kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

I Arvika visar det sig att inte bara ungdomar väljer att sitta i grupp utan det är också vuxna kvinnors vanligaste aktivitet. Detta är ingen slump utan en effekt av ett målmedvetet arbete från bibliotekets sida att få människor att känna att biblioteket är deras. Ambitionen är empowerment; att människor boende i Arvika ska samarbeta om bibliotekets utrymme och ”göra verksamhet” tillsammans.

Det började med en stadsplaneringsdiskussion i kommunen - hur utveckla staden så att den blir bra att cykla i? Biblioteket blev en plats där detta diskuterades. När hamnområdet skulle utvecklas tog biblioteket kontakt med kommunens enhet för utvecklingsplaner och biblioteket blev åter en central plats för diskussionen.

Biblioteket har också samarbetat med Riksförbundet för social och mental hälsa. I samarbete med landstinget har samtalsledare fått handledning via ett bildningsförbund och därefter har samtalsgrupper startat där människor som varit med om något omvälvande i livet har deltagit. Så småningom har mindre grupper utvecklats som en Parkinsongrupp och en cancergrupp.

Släktforskargruppen har på avstånd sett hur patientgrupperna jobbat och bad om att få utveckla sin verksamhet på biblioteket. Nu har man Jourhavande släktforskare en gång/månad på biblioteket och föreläsning en gång/månad. Föreläsningarna kan till exempel handla

om hur glasbruken växte fram i Värmland, ett ämne som intresserar fler än bara släktforskare.

Med inspiration från släktforskarna arrangeras nu också filosofiska kaféer av användarna själva. De arrangeras regelbundet, lockar en mix av människor och är en succé. Bibliotekarierna bidrar till kaféerna genom att notera referensfrågor som kan vara av intresse för en diskussion i ett filosofiskt kafé.

Pensionärer, långtidssjukskrivna och andra daglediga söker nya sammanhang och har gjort biblioteket till sitt. Nu finns också korsordskaféer, berättarkaféer och barnen har läseklubbar. Genom detta målmedvetna arbete kan nu biblioteket se en infrastruktur av engagerade människor inom olika grupper växa fram. Denna infrastruktur ska man dra nytta av i ett kommande läsfrämjande arbete kallat Arvika läser.¹¹

Ulla-Carin Stenberg¹², Arvika bibliotek, menar att denna aktivitet på biblioteket kräver ganska lite arbete från personalens sida. Grupperna klarar sig i stort sett själva. Ibland bistår biblioteket med kaffe och hjälper till att flytta möbler. Men biblioteket bidrar också med marknadsföring i form av annonser i lokaltidningen, på webb och i sociala medier och affischer. Personalen har också noterat att gruppverksamheternas deltagare allt som oftast hamnar med frågor i informationsdisken, det har i kölvattnet efter gruppverksamheterna uppstått ett informationsbehov.

Ensam tillsammans med andra

Och hur ska vi se på de 3 % noterade aktiviteterna som är *Sitter ensam*? Är det biblioteket som väntrum vi ser? Eller biblioteket som den hoppfulla mötesplatsen? Biblioteket är en plats dit du kan gå, sitta ensam utan krav på prestation och ändå bli en ”stammis” – sedd och hälsad på av personalen – ensam och tillsammans med andra.

11. <http://arvikalaser.se/om-projektet/>

12. De kompletterande uppgifterna om Arvikas arbete med biblioteksrummet inhämtades under en intervju med Ulla-Carin Stenberg i Stockholm 2014-05-28.

Eiler Jansson skriver i *Rum för möten – en litteraturstudie om bibliotekets roll som mötesplats* om Daniel Kochs studier där Koch framhåller att biblioteksutvecklingen har gått från att sätta boken i centrum till att handla om interaktion mellan människor. Detta sker inte endast genom en förstärkning av den sociala funktionen, t.ex. genom kaféer, utan syns även i hur bokhyllorna placeras och på betoningen av platser för möten: ”the libraries has moved from a place for private seeking of deep knowledge in the libraries collection of books to places where knowledge is developed by socialising with other visitors”. Koch skriver också att biblioteken har utvecklats från att separera människor och hålla dem åtskilda, till att istället sammanföra dem.

Detta måste naturligtvis stämma om vi tänker på biblioteksrummet under en längre tid där vi gått från stängda samlingar, magasin och kataloger till öppna hyllor och magasin, öppen källkod och självbetjäning. Men det är inte troligt att biblioteken generellt är möblerade med tanken att människors kunskap utvecklas genom möten som uppstår mellan hyllorna på biblioteket. Däremot har biblioteken en utmaning och uppmaning i Daniel Kochs ord. Hur möblera så att möten uppstår som leder till en känsla av deltagande som på sikt stimulerar till kunskapsutveckling – kanske till och med innovation? Och räcker det med att möblera – behöver inte också ett annat arbetsätt följa med möbleringen?

Om metoden

Inom det uppdrag som Regionbibliotek Stockholm har i sitt partnerskap ligger att vi ska utveckla metoder som kan komplettera den nationella biblioteksstatistiken. Regionbibliotek Stockholm har utgått från den norska mallen men utvecklat den efter hand.

Hur gör man en TTT?

Observatören går vid vissa tidpunkter runt i biblioteket och pinnar i en lista vad människor gör just då. Är det ett större bibliotek så kan man dela in biblioteket i olika avdelningar så att man kan se om aktiviteterna skiljer sig mellan avdelningarna.

Observationerna kan genomföras vid olika tidpunkter och olika dagar regelbundet över hela året så att man får en samlad bild av årsutnyttjandet av biblioteket. Men observationerna kan också genomföras under en kort och intensiv period – viktigt då att veckans öppettider blir någotsånär rättvist belysta. Viktigt att man verkligen bestämmer när man ska observera så att inte observationerna sker när observatören ”har tid”.

Kanske är det svårt att göra observationen på det bibliotek man jobbar på för att man blir hejdad och får frågor under tiden. Att hjälpas åt att observera varandra – grannbibliotek eller grannkommunen – kan vara smart!

Sätt gärna upp information i biblioteket och på hemsidan om att en observation pågår och varför. Visa gärna observationsprotokollet för intresserade och förklara vad ni gör och varför.

Det tar ungefär 10-15 minuter att gå en runda i ett bibliotek. Tidsperioden när observationen äger rum anges noggrant. En person som rigger en sådan här undersökning bör sätta upp några enkla riktlinjer

ifall observationerna görs av flera olika personer. Exempel på riktlinjer:

- Undersökningen mäter aktiviteter, inte personer
- Observatörens uppgift är att registrera det som försiggår i varje zon som hon eller han passerar
- Om du möter samma person i flera olika zoner ska hans/hennes aktivitet registreras varje gång
- Det motsatta gäller också: om en person lyckas befinna sig på annan plats än där du är när du observerar, så att du aldrig passerar honom/henne så ska hans/hennes aktivitet inte registreras.

Det är bra att göra en testrunda innan man börjar. Är man flera som ska observera görs testrundan tillsammans och man bestämmer hur rundan ska se ut, i vilken ordning observationerna ska noteras. Alla observationstillfällen (rundor) görs sen på samma sätt av alla.

Vid den här testrundan får ni också en uppfattning om ungefär hur många aktiviteter som ni kan komma att notera under en runda och kan på så sätt planera omfånget på observationen så att ni kommer upp i 500 noterade aktiviteter.

Varje observationsrunda har ett protokoll där ni också fyller i dag och tid.

Och när vet man om man har observerat tillräckligt? Om man har noterat sammanlagt 500 aktiviteter under en studie har man tillräckligt underlag för en analys. Det gör ingenting om det är fler.

Svårigheter med metoden - metodkritik

Ett mål med denna studie är alltså att se om metoden fungerar, upplevs relevant och om så är fallet finslipa den efter de synpunkter som samlats in. Alla observatörer har använt samma observationsprotokoll och utgått från samma definitioner av de olika aktiviteterna, (se bilaga 1 och 2). Trots en ambition om att vara kristallklar har naturligtvis tolkningar funnits. Nedan diskuteras olika tolkningar av kategorier och aktiviteter, som uppkommit under studien. Diskussionen avslutas med förslag till ändring/komplettering av protokoll och definitioner. Synpunkter har samlats in löpande men har inte följt någon speciell mall.

Ålder

Jag har provat en runda i biblioteket och behöver räta ut följande frågetecken: Ska jag pinna ner bebisar/små barn? (E-brev C.J. 2013-10-17)

Vid tidigare observationer har vi haft mer precisa åldersindelningar som varit 0-6, 7-12, 13-15, 16-24, 25-39, 40-64, 65- . Eftersom vi inte frågade besökarna hur gamla de var så upplevde vi det som en godtycklig gissning och ett resultat som gav sken av större exakthet än vad det i verkligheten var. När vi började med TTT bestämde vi oss därför för att ha åldersindelningen Barn, Ungdomar, Vuxna och Äldre. Frågan är om inte detta också varit alltför godtyckligt?

Jag hade bara satt jättejättegamla på äldre, medan mina kollegor menade att det var pensionsåldern som var äldre. De såg sig själva som äldre. (E-brev T.H. 2014-04-28)

Det är svårt att avgöra när ett barn är ungdom, när en ungdom är vuxen och en vuxen är äldre... En 18-åring kan komma in med sina kompisar och hänga i grupp en eftermiddag och bli noterad som *Sitter i grupp* Ungdom och sedan komma till helgen för att plugga och bli noterad som *Sitter ensam och använder medier* och då bli uppfattad som Vuxen? Är det faktisk ålder vi är ute efter eller hur de uppträder i biblioteket? Vår ambition har varit att någorlunda väl notera faktisk ålder.

Och hur ska man göra med de små bebisarna då? Vi valde att ”pinna” de barn som på något sätt var ”med” under aktiviteten (sittandes på höften, krypandes runt, bläddrande i pekböcker och så vidare) men bebisar som sov sött i sin vagn medan föräldern browsade runt i hyllarna räknades inte...

Förslaget är att listan med definitioner av metodens aktiviteter kompletteras med definitioner av metodens kategorier.

För att förtydliga barns användande av biblioteket föreslås en kategori som är benämnd Små barn och ytterligare en kategori benämnd Förskolebarn/skolbarn eftersom biblioteket ofta har verksamhet riktade mot skolbarn för sig och för barn på fritiden för sig.

Kön

Att avgöra kön har inte varit något större problem utom när det ibland kommit stora grupper samtidigt på en aktivitet:

En onsdag var det bokcafé med 71 st (just det 71 st) åhörare, då gjorde jag bara en klumpsumma. Fanns ingen möjlighet att dela detta på kön. Du ser vad jag menar när du får underlaget. (E-brev K.H. 2013-11-19)

Observatörerna har då uppmanats att dela upp jämnt mellan könen. På samma sätt har man fått dela jämnt då det kommit in en grupp förskolebarn i overaller och reflexvästar.

På en observation noterades inte kön på en besöksgrupp utan kommenterades som transpersoner på besök för att se utställning.

I Sverige är, som bekant, diskussionen stor kring pojkers läsning och tanter kulturvanor. Den här studien visar också att mäns och kvinnors användande av biblioteksrummet i vissa delar skiljer sig åt. Vi bedömer det därför som fortsatt relevant att notera kön men föreslår att man inte noterar kön i de nya kategorierna Små barn och Förskole-/skolbarn.

Aktiviteter

De noterade aktiviteterna är tänkta att spegla hur besökarna förhåller sig till rummet, till medierna och till personalen och om de utför aktiviteterna ensamma eller i grupp.

Vi har också valt att se bruket av egen dator som ett användande av medier. *Sitter ensam och använder medier* innefattar alltså bruk av egen dator och eventuellt lyssnande till musik/ljudfiler. Vi tillämpar alltså ett vidgat textbegrepp vid definitionen av medier vilket också innebär att barns aktiviteter noteras som användande av medier när något av bibliotekets utbud används (pussel, spel, kriter, leksaker).

Under arbetet har det varit tydligt att det saknas en aktivitet som fångar upp dem som deltar i en programaktivitet som pågår i biblioteksrummet under öppettid.

Hur pinnar jag den grupp som deltar i bibliotekets program t.ex.

språkkafé? (inte alls under själva programpunkten?) (E-brev C.J. 2013-10-17)

Här har observatörerna gjort lite olika; ibland har dessa aktiviteter noterats under *Andra aktiviteter* och ibland under *Sitter i grupp*. Vi föreslår en ny aktivitet benämnd *Sitter i grupp och deltar i annonserad aktivitet*.

Får vi reda på det vi behöver?

Rapporterna som skrivits utifrån bibliotekens observationsunderlag har kompletterats med statistik. De första rapporterna innehöll befolkningsstatistik, biblioteksstatistik samt lite kort information om kommunen och biblioteket. Efterhand kompletterades rapporterna med uppgifter om utbildningsnivå, sysselsättningsgrad och mer precis programstatistik från biblioteket. Kontaktpersonerna på biblioteket har alltid givits möjlighet att kommentera och komplettera rapporten innan publicering. Det har inte funnits någon möjlighet att fråga biblioteket om de tyckte statistikuppgifterna var relevanta och inte heller vilken statistik de hade velat se istället. Tanken med den kompletterande statistiken har varit att sätta in biblioteket i ett lokalt sammanhang. Denna kompletterande statistik kan naturligtvis göras betydligt mer omfattande och utifrån det lokala perspektivet. Det är svårt, som utomstående, att veta vilka uppgifter som är relevanta och hitta aktuella siffror om antal asylsökanden eller lokala föreningar. Det är också svårt att få en uppfattning om var förskolor, skolor och äldreboenden ligger i förhållande till den kommunala infrastrukturen.

Vilka uppgifter som är relevanta beror förstås på syftet med rapporten. Vår tanke med metoden är att den kan användas som underlag vid ett strategiskt utvecklingsarbete kring biblioteksrummet. Sannolikt är att nya frågor väcks i samband med analysarbetet och att nya undersökningar behöver göras. Höivik menar att metoden ger underlag som fungerar som påverkan ("advocacy") och strategisk verksamhetsplanering. Det är en relativt snabb och inte särskilt resurskrävande metod. Samtidigt tror han att det allra bästa är om man kan kombinera med andra metoder:

Since observation was combined with a brief exit interview, it was also possible to link background and behavioral data./.../ A combination of relatively frequent CTTs with occasional “shadow studies” may therefore be the best overall data collection strategy. (Höivik 2009, s 4)

I den här studien har vi varit ute efter att få en bild av det generella användandet av biblioteksrummet. En väg att gå vidare med metoden kan vara att dela upp observationerna rumsvis (eller i zoner om det är svårt att urskilja rum). Då kan man få en uppfattning om VAR aktiviteterna sker i biblioteket, VAD som sker och av VEM. Man kan också tänka sig att observera en viss tidsperiod varje dag. Om man har en besöksräknare som är kopplad till ett datorprogram kan man också tänka sig att man speciellt vill titta på vad som sker i rummet då man har tydliga besökstoppar under veckan.

Vad ska vi göra med det här...?!

Den här observationsmetoden har endast tittat på besökarnas aktiviteter men intressant är förstås att diskutera hur personalen ska förhålla sig till dem. Är man nöjd med hur biblioteksrummet används och av vilka? Kan man styra användningen av rummet? Vilken typ av aktiviteter vill man stimulera? Vi har inte hunnit påbörja något systematiskt utvecklingsarbete i samband med observationerna, men har haft en uppföljande workshop i Lindesberg för att fånga upp reflektioner från observationens resultat. Undersökningen i Lindesberg gjordes med samma syfte som alla andra observationer i denna studie; dvs. den initierades av oss på Regionbibliotek Stockholm och var inte del av något lokalt utvecklingsarbete. Workshopen, eller samtalet, ägde rum i Lindesberg 3 april 2014. Fyra personer från Lindesbergs bibliotek, där en var bibliotekschef Kristina Öster och tre personer (Lotta Aleman, Karin Sundström och Malin Ögland) från Regionbibliotek Stockholm deltog i samtalet.

Gruppen konstaterade att bibliotekslokalen ser ut ungefär som 1982 och egentligen väntar på den verksamhet som pågick då. Observationsstudien har nu givit *en* bild av den verksamhet som pågår idag.

I Lindesberg reagerar man på att andelen barn som utför aktiviteter är liten. Demografi och boendestruktur i Lindesberg diskuterades – bor det några barnfamiljer inne i stadskärnan så att biblioteket är något alternativ för föräldradediga? Det kommer ibland föräldrar som vill värma barnmat i microvågsugnen på barnavdelningen, så det kanske är något att spinna vidare på. Lördagar kommer det en del barn, särskilt om det är något evenemang, annars uppfattar man att barnen har ont om tid och inte kommer spontant.

Lindesbergs bibliotek har bra siffror vad gäller utlån av barnmedia. Bokbussen är stark på barnsidan och en idé är att undersöka bokbussens verksamhet närmare. Barndiskussionen slutar i funderingen: att prioritera barn och unga kanske inte betyder insatser i lokalen i första hand? Det är kanske vuxnas barnperspektiv snarare än barns perspektiv?

Diskussionen övergår till att diskutera öppettider generellt. Nu förhåller sig biblioteket mycket till hur handlarnas öppettider ser ut, men det kanske är alltför reaktivt? Stänger man för tidigt: fredag eftermiddag klockan 17:00 och lördag klockan 14:00? Och söndagarna stängt! Kanske ska man tänka mer proaktivt? Kan staden bli mer levande om biblioteket ändrar sina öppettider?

Antalet personer i biblioteket har ökat i år enligt besöksmätaren och det utan att man gjort något särskilt. Detta behöver undersökas närmare; när kommer folk? Det vore också intressant att veta mer om *var* i biblioteket olika saker görs. Vi diskuterar också olika kompletterande metoder för att få underlag till de diskussioner, som ofta förs, om hur man *upplever* situationer med fakta om hur det *faktiskt är*. En sådan situation kan vara att få, men livliga, besökare kan ge intryck av att det varit väldigt mycket barn på biblioteket under en förmiddag.

Vi talar om nya bibliotekslagen och sjunde paragrafen ”Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur” och att det vore intressant att undersöka rummets möjligheter för läsfrämjande. Studien visar att få besökare har kontakt med personalen. Hur ser bibliotekariens möjlighet att arbeta läsfrämjande ut? Om vi ser på ”kompetens” som att ha kunskap, vilja och tillfälle, så råder det

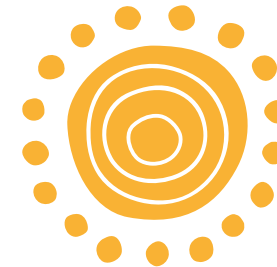
kanske stor osäkerhet om ”tillfälle”? Kan möbleringen underlätta så att tillfällena oftare uppstår?

Lindesbergs bibliotek har nyligen automatiserats för att, bland annat, göra ett annat arbetssätt möjligt, men det är lätt att man hamnar i informationsdisken oavsett om det finns någon att samtala med där eller inte. Därmed kommer vi in på den upplevda konflikten mellan tystnad och prat. Ska man dela in biblioteket i ljudzoner som prat-zoner, lugnare och tysta zoner? Är det ett alternativ till målgruppsindelning? Eller är det andra saker som styr än hur vi möblerar: Wi-fi, utsikt, avskildhet, väggkontakter och att besökarna flyttar runt som de själva vill...

Avslutande kommentarer

Resultatet av studien väcker frågor kring vad biblioteken vill att biblioteksrummet ska användas till, vilka grupper som ska fylla det och vilket arbetssätt som stimulerar det önskade användandet. Bibliotekens roll som en plats för lågintensiva möten är tydlig i studien och visar också att det finns en potential att utveckla rummet så att möten uppstår. Möten som stimulerar känslan av deltagande och kunskapsutveckling – kanske till och med innovation?

Den här studien visar att metoden TTT fungerar som metod för att få en första bild av hur biblioteksrummet tas i bruk och av vem. Det är en relativt snabb och inte särskilt resurskrävande metod. Vi hoppas därför att metoden kan bli ett verktyg för fler bibliotek som vill få en bild av de aktiviteter som sker i biblioteksrummet!

Litteraturlista

Bibliotek 2013 (2014). Stockholm: Kungliga biblioteket

Chambers, Aidan (1995). *Böcker omkring oss: om läsmiljö*. Stockholm: Norstedt

Franzén, Djuna, Grönvall, Karin, Schultz Nybacka, Pamela och Wennbrink, Ann-Sofie (2014). *Biblioteksbesökets värde. En studie av besökarna vid Södertörns högskolebibliotek, Huddinges huvudbibliotek och Flemingsbergs områdesbibliotek*. Stockholm: Södertörns högskolebibliotek

Frenander, Anders & Nilsson, Skans Kersti (red.) (2013). *Libraries, black metal and corporate finance: current research in Nordic Library and Information Science: selected articles from the 40th anniversary conference of the Swedish School of Library and Information Science*. Borås: Högskolan i Borås

Given, Lisa & Leckie, Gloria (2003), "Sweeping" the library: mapping the social activity space of the public library. *Library & information science research* 25 (2003), s. 365-385.

Hvem er de og hvor går de?: brukeratferd i norske storbybibliotek. (2008). Oslo: ABM utvikling

Höglund, Lars (2014). *Biblioteksvanor och attityder i Stockholmsområdet*. Länsnytt 2014:02, s. 6. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm

Höivik, Tord (2009). *Private lives and public libraries. A quantitative approach to the study of user behavior*. A paper for 8th Northumbria International Conference on Performance Measurement in Libraries and Information Services (PM8).

Jansson, Eiler (2009). *Rum för möten: en litteraturstudie om bibliotekets roll som mötesplats*. Halmstad: Regionbibliotek, Region Halland.

Jochumsen, Henrik, Hvenegaard Rasmussen, Casper and Skot-Hansen, Dorte (2010). *A new model for the public library in the knowledge and experience society*. Copenhagen: Centre for Cultural Policy Studies

Koch, Daniel (2007). *Rummet som idéproducent – vad har varuhus och bibliotek gemensamt?* Infotrend 2007: 04, s. 102-115.

Lagrådsremiss Ny bibliotekslag (2013). Tillgänglig på <http://www.regeringen.se>

Linn, Mott (2013). *Seating sweeps: an innovative research method to learn about how our patrons use the library*. Clark university, Indianapolis

MacDonald, Valerie & Haug, Carla (2012). *Seating sweeps report*. Edmonton public library

May, Francine & Black, Fiona (2010). The Life of the Space: Evidence from Nova Scotia Public Libraries in *Evidence Based Library and Information Practice* 2010, 5.2, s. 5-34.

Observationer på biblioteken i Sundbyberg och Hallonbergen 2012 och 2013 (2013) Stockholm: Regionbibliotek Stockholm

Ungar & medier: fakta om barns och ungas användning och upplevelser av medier. (2005-). Stockholm: Medierådet

Bilaga 1. Observationsprotokoll (använt i studien)

TTT, Bibliotek:		Tidpunkt:								
		Barn Flicka	Barn Pojke	Ungdom Flicka	Ungdom Pojke	Vuxen Kvinna	Vuxen Man	Äldre Kvinna	Äldre Man	Summa
A	Står eller går ensam									
B	Står eller går i grupp									
C	Sitter ensam									
D	Sitter i grupp									
E	Tittar/browsar ensam									
F	Tittar/browsar i grupp									
G	Sitter ensam och använder medier									
H	Sitter i grupp och använder medier									
I	Sitter ensam med bibl dator									
J	Sitter i grupp med bibl dator									
K	Har kontakt med personal									
L	Köar									
M	Använder låneautomat									
N	Andra aktiviteter									

Bilaga 2.

Definitioner av aktiviteter (använda i studien)

Aktiviteter		
A	Står eller går ensam	Person står eller går omkring utan att förhålla sig till bibliotekets medier eller personal och utan att vara tillsammans med andra besökare.
B	Står eller går i grupp	Två eller flera står eller går omkring utan att förhålla sig till bibliotekets medier eller personal.
C	Sitter ensam	Sitter själv utan att förhålla sig till bibliotekets medier, personal eller andra besökare.
D	Sitter i grupp	Sitter i grupp utan att förhålla sig till bibliotekets medier eller personal.
E	Tittar/browsar ensam	Omfattar all stående eller vandrande kontakt ”hyllvandring”, med de fysiska medierna (böcker, blad, bilder, utställningar) som biblioteket har gjort tillgängliga för besökarna.
F	Tittar/browsar i grupp	Två eller flera står eller går omkring i sällskap och förhåller sig till de fysiska medierna som biblioteket har gjort tillgängligt.
G	Sitter ensam och använder medier	Sitter och läser. Omfattar bruk av egen dator, läsplatta eller telefon. Omfattar både rent skrivarbete och kombinerad läsning och skrivande och ”skrivande läsning” (med pennan i hand). Lyssnar till musik/ljudfiler. Här noteras också barns aktiviteter där något av bibliotekets utbud används (pussel, spel, kriter, leksaker). Ett vidgat textbegrepp tillämpas.

H	Sitter i grupp och använder medier	Sitter tillsammans i grupp och förhåller sig till bibliotekets medier. Omfattar bruk av egen dator, läsplatta eller telefon. Här noteras också barns aktiviteter där något av bibliotekets utbud används (pussel, spel, kriter, leksaker). Ett vidgat textbegrepp tillämpas.
I	Sitter ensam med bibliotekets dator	Sitter med dator på.
J	Sitter i grupp med bibliotekets dator	Sitter i grupp med dator på.
K	Har kontakt med personal	Omfattar all direkt kontakt med personal. Det kan handla om att prata, skriva, visa eller gå tillsammans.
L	Köar	Omfattar alla köer, väntar på personal, väntar på teknik (automat, kopiering mm), väntar på toalett osv.
M	Använder låneautomat	Använder de av biblioteket uppsatta automater för lån.
N	Andra aktiviteter	Aktiviteter som inte täcks av A-M.

Bilaga 3. Reviderat observationsprotokoll (2014)

Kategorier	
Små barn	0-4 år
Barn	5-12 år
Förskolebarn/elever	
Ungdomar	13-19 år
Vuxna	20-65 år
Äldre	66 år -

TTT, Bibliotek:		Dag:				Tid:					
		Små barn	Barn Flicka	Barn Pojke	Förskolebarn/elever	Ungdom Flicka	Ungdom Pojke	Vuxen Kvinna	Vuxen Man	Äldre Kvinna	Äldre Man
A	Står /går ensam										
B	Står/går i grupp										
C	Sitter ensam										
D	Sitter i grupp										
E	Tittar/browsar ensam										
F	Tittar/browsar i grupp										
G	Sitter ensam och använder medier										
H	Sitter i grupp och använder medier										
I	Sitter ensam med bibl dator										
J	Sitter i grupp med bibl dator										
K	Sitter i grupp och deltar i annonserad aktivitet										
L	Har kontakt med personal										
M	Köar										
N	Använder låneautomat										
O	Andra aktiviteter										

Bilaga 4. Reviderade definitioner av aktiviteter och kategorier (2014)

Aktiviteter		
A	Står/går ensam	Person står eller går omkring utan att förhålla sig till bibliotekets medier eller personal och utan att vara tillsammans med andra besökare.
B	Står/går i grupp	Två eller flera står eller går omkring utan att förhålla sig till bibliotekets medier eller personal.
C	Sitter ensam	Sitter själv utan att förhålla sig till bibliotekets medier, personal eller andra besökare.
D	Sitter i grupp	Sitter i grupp utan att förhålla sig till bibliotekets medier eller personal.
E	Tittar/browsar ensam	Omfattar all stående eller vandrande kontakt ”hyllvandring”, med de fysiska medierna (böcker, blad, bilder, utställningar) som biblioteket har gjort tillgängliga för besökarna.
F	Tittar/browsar i grupp	Två eller flera står eller går omkring i sällskap och förhåller sig till de fysiska medierna som biblioteket har gjort tillgängligt.
G	Sitter ensam och använder medier	Sitter och läser. Omfattar bruk av egen dator, läsplatta eller telefon. Omfattar både rent skrivarbete och kombinerad läsning och skrivande och ”skrivande läsning” (med pennan i hand). Lyssnar till musik/ljudfiler. Här noteras också barns aktiviteter där något av bibliotekets utbud används (pussel, spel, kriter, leksaker). Ett vidgat textbegrepp tillämpas. Kopiering.

H	Sitter i grupp och använder medier	Sitter tillsammans i grupp och förhåller sig till bibliotekets medier. Omfattar bruk av egen dator, läsplatta eller telefon. Här noteras också barns aktiviteter där något av bibliotekets utbud används (pussel, spel, kriter, leksaker). Ett vidgat textbegrepp tillämpas.
I	Sitter ensam med bibliotekets dator	Sitter med dator på.
J	Sitter i grupp med bibliotekets dator	Sitter i grupp med dator på.
K	Sitter i grupp och deltar i annonserad aktivitet	Lyssnar på föredrag, deltar i samtalsgrupp, läxhjälp, språkcafé, högläsning etc som sker i det öppna biblioteksrummet.
L	Har kontakt med personal	Omfattar all direkt kontakt med personal. Det kan handla om att prata, skriva, visa eller gå tillsammans.
M	Köar	Omfattar alla köer, väntar på personal, väntar på teknik (automat, kopiering mm), väntar på toalett osv.
N	Använder låneautomat	Använder de av biblioteket uppsatta automater för lån.
O	Andra aktiviteter	Aktiviteter som inte täcks av A-N.

Regionbibliotek
Stockholms
Skriftserie 14